

Motion till riksdagen 2025/26:4062

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:181 Ett förstärkt samhällsskydd och tydligare reaktioner vid återfall i brott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår dels regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken (1962:700) i de delar som avser 17 kap. 12, 12 a och 16 §§ samt 21 kap. 7 och 15 §§, dels regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.

Motivering

I propositionen föreslår regeringen att rymning från häkten och anstalter ska kriminaliseras. Det är rimligt att samhället, menar vi i Miljöpartiet, reagerar när ett frihetsberövande inte följs. Samtidigt kan det ifrågasättas om en ny kriminalisering är den mest ändamålsenliga och effektiva vägen framåt.

Regeringens egen utredning bedömer att det inte finns tillräckligt starka skäl för att kriminalisera rymning. Utredningen pekar bl.a. på att det är oklart i vilken utsträckning en kriminalisering faktiskt skulle innebära att intagna avhöll sig från att rymma och därmed förebygga rymningar. Den konstaterar också att antalet rymningar är få och att Kriminalvården redan i dag har ett fungerande och effektivt sanktionssystem vid olika former av misskötsamhet under verkställigheten. För att motverka rymningar och avvikelser har Kriminalvården under lång tid stärkt upp säkerheten i verksamheten, bl.a. genom förbättrad säkerhet i lokaler och rastgårdar, skärpta rutiner för förflyttningar inom anstalt, ökad kontroll av besök och fler visitationer. Dessutom genomförs riskbedömningar av återfall i brott för samtliga intagna. De avvikelser som förekommer från öppna anstalter i säkerhetsklass 3 är ofta av impulsiv karaktär och kopplade till plötsligt uppkomna problem utanför anstalten, exempelvis i familjen. Vid sådan misskötsamhet kan Kriminalvården redan i dag ingripa snabbt och tydligt inom ramen

för den pågående verkställigheten. Villkorlig frigivning kan skjutas upp, den intagne kan flyttas till en anstalt med högre säkerhetsklass, permissioner kan dras in och frigivningsförberedande åtgärder kan stoppas. Även studier, yrkesutbildning och möjligheterna till kontakt med anhöriga kan påverkas. Om brott begås i samband med avvikelsen leder detta därutöver till polisutredning och ny påföljd.

Eftersom det i utredningens uppdrag ändå ingick att lämna förslag på kriminalisering presenterades ett sådant förslag. Förslaget har remissbehandlats och samtliga remissinstanser som yttrat sig om förslaget ifrågasätter om en kriminalisering skulle vara effektiv. Remissinstanserna pekar på att det redan finns konsekvenser vid rymning och framhåller att det ofta är bättre, både för den enskilde och för samhället, att konsekvenserna hanteras inom ramen för den pågående verkställigheten i stället för genom ytterligare en brottmålsprocess. Även Kriminalvården instämmer i att det saknas tillräckligt starka skäl för att kriminalisera rymning och anser att en kriminalisering skulle vara förenad med tillämpningssvårigheter.

Trots utredningens bedömning och remissinstansernas synpunkter går regeringen nu vidare med förslaget. Som skäl för den bedömningen anges att det är av stor vikt för straffsystemets trovärdighet, legitimitet och effektivitet att intagna på anstalt eller häktade inte avviker. Det är ett resonemang Miljöpartiet håller med om. Samtidigt visar utredningens slutsatser och remissinstansernas synpunkter att det är oklart i vilken utsträckning en kriminalisering skulle vara en effektiv åtgärd för att motverka rymningar, men också att antalet rymningar är få.

Lagrådet avstyrker förslaget. Enligt Lagrådets uppfattning är det ”mycket tveksamt” om förslaget skulle tillgodose det uttalade syftet, nämligen att mer effektivt än i dag motverka rymningar. De framhåller också att dagens ordning, med t.ex. beslut om uppskjuten villkorlig frigivning, har betydande fördelar som reaktion på en rymning. Reaktionen kan komma snabbt och förfarandet är inte särskilt resurskrävande. En dom för rymning måste däremot föregås av förundersökning och domstolsprocess, vilket kräver mer tid och resurser. En sådan reaktion riskerar dessutom att komma så sent att den i praktiken verkställs först efter att den intagne redan har blivit villkorligt frigiven.

Mot den bakgrunden menar Miljöpartiet att regeringen inte har visat att en ny kriminalisering är den mest effektiva och proportionerliga vägen framåt. Det finns ett värde i tydliga reaktioner, men sådana reaktioner måste vara väl underbyggda och fungera i praktiken. Om regeringen vill gå vidare med en kriminalisering bör den återkomma med ett mer genomarbetat förslag som tydligt hanterar de invändningar som utredningen, remissinstanser och Lagrådet har lyft.

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)